

Libertate si responsabilitate

“Libertatea inseamna sa fim responsabili pentru noi insine”

Friederich Nietzsche

De multe ori, printre numeroasele intrebari pe care ni le punem, exista si aceea despre libertate. Exista aceasta intr-adevar? Daca da, cum nu am putea vorbi despre ideea de “bine” fara a aminti si de reversul sau, la fel se intampla si cu ceea ce implica libertatea, adica necesitate, constrangeri, responsabilitate si alegere.

Unele conceptii privind libertatea au ramas doar in stadiul de teorii si idealuri, inasa altele chiar au stat la baza unor regimuri politice, aplicate ulterior in diferite state.

Filosofii din toate timpurile au cautat sa raspunda ce inseamna pentru existenta noastra libertatea, si desigur, si-au manifestat subiectivismul, fiecare ajungand la o concluzie personala. Unii au pledat pentru libertatea absoluta, altii au refuzat sa accepte aceasta idee, punand totul pe seama dictatului divin sau a cauzalitatii. Insa, fie ca au oscilat in privinta responsabilitatii sau nu, societatea in care au trait a obligat pe fiecare sa-si asume raspunderea pentru actele facute.

Daca ne gandim la antici, oare erau ei de parere ca exista aceasta libertate insotita de responsabilitate? Anticii credeau in zei, iar acestia faureau un destin fiecarui om. Fenomenele prestabilite au fost puse, initial sub vointa divinitatilor, inasa ulterior, filosofii au considerat ca destinul este mai presus de natura zeilor, si asadar, supraordonat acestora. Destinul reprezinta “ceea ce este scris sa se intample”, ceea ce forta care ne acapareaza, fara a ne putea sustrage. In acest caz, teoretic, responsabilitatea nu exista, ea nu putea fi justificata, atat timp cat oamenii nu erau decat niste papusi manuite de mainile destinului implacabil.

De aceea, in Epoca medievala, se va elabora conceptul de liber arbitru, care dadea libertate individuala fiecarei persoane, ca actele sale sa-l caracterizeze, avand posibilitatea sa aleaga intre bine si rau, intre valorile morale pe care le considera demne de urmat. Astfel, Dumnezeu, simbolul perfectiunii si bunatatii, nu mai era cauza a tot ceea ce se petrece in lume si omul devenea responsabil. Cum teoria liberului arbitru a fost elaborata in sprijinul crestinismului de catre sfintii parinti, filosofii ateisti au contestat-o. Unul dintre acestia, Friederich Nietzsche, vede in liber arbitru o maniera de a invinovati pe om si de al face, neaparat si oricum, responsabil.

Filosofii nu s-au oprit doar la constangerile cauzate de destin si Divinitate. Incepand cu secolul al XVI-lea, stiinta a evoluat si accentul a fost pus pe legile naturii. In filosofie, raspunsurile s-au departat de religie si s-au apropiat de Univers ca materie. Astfel, s-a nascut determinismul. In general, acesta se bazeaza pe afirmatia ca in lume ceea ce a existat, exista sau va exista este absolut prestabilit. Deterministii au explicat

existenta unor siruri cauzale.Daca aceste cauze si efecte exista la nesfarsit,omul nu are libertate,caci natura il conduce.Fizicianul Laplace spunea chiar ca daca o constinta ar reusi sa desluseasca toate relatiile cauzale si tot trecutul omenirii,ar putea anticipa si viitorul.

Exista si puncte de vedere care au aprobat libertatea absoluta,ca cele ale existentialistilor.Jean Paul Sartre considera ca libertatea umana este strict legata de responsabilitate si puterea de a alege,toate acestea stranse la modul absolut.”Omul este condamnat la libertate”,el se naste cu aceasta putere de a decide pentru sine,de aceea mereu alegerile il vor reprezenta,iar in cazul in care o persoana nu este multumita de conditia sa,se poate sustrage prin dezertare sau sinucidere.

Eu sunt de parere ca fiecare persoana intelege libertatea diferit.Anticii se incredeau in destin,dar societatea in care traim este deja evoluata din toate punctele de vedere pentru a ne arata ca nu exista asa ceva.Cum as putea sa depind de destin?Daca ar exista,probabil ar fi mai presus de inteligenta si capacitatea de percepere a omului.Nu ai avea cum sa-l modifici.Insa,cum as putea schimba ceva ce nu cunosc?Ce nu stiu,nu ma poate afecta!Eu cred ca noi ne nastem cu un scop,si-l indeplinim,dar prin ce mijloace,numai noi decidem.Scopul nu trebuie confundat cu destinul.In acest sens,as putea spune ca universul seamana cu o scena pe care apar mii de papusi care au rolul lor si depind de un papusar,care le creeaza si le scoate din joc.Dar daca ele joaca bine sau rau,depinde doar de materialul din care sunt facute.

Noi suntem responsabili pentru ceea ce facem.Nu putem spune mereu,tipic: “Asa a fost sa fie”.Consider ca in destin se incred doar cei incapabili,doar cei lasi,care nu-si pot asuma anumite greseli.Nu pot sa vina pe ceva ales de mine.Printre ceilalti oameni,am libertatea de a fi propriul meu stapan.

Este posibil ca si societatea in care traim sa ne puna limite,prin legile impuse.Dar sa ne imaginam!un stat fara legi este un haos in care fiecare merge spre binele propriu,distrugand fara mila libertatile altora,fara a priva totusi si de responsabilitati.Exista si persoane care simt dependente interioare,devin atasate de fiintele din jur si chiar de obiecte.Arthur Schopenhauer intr-una din lucrarile sale,spune ca “lumea este intru totul produsul si expresia vointei,in spatiu si timp”,referindu-se la libertatea interioara.Vointa este cea care si-a creat intelectul si este cea care ne conduce si ne determina sa actionam.De aceea,in conceptia filosofului german,libertatea nu exista,chiar daca nu mai vorbim despre limite ale unor factori externi.

Pana la urma,libertatea nu o putem regasi decat in noi si limitele nu sunt decat imaginare,noi le cream si ni le impunem.Depinde de noi cum vrem sa ne consideram.Desigur,legile intr-un stat sunt obligatorii,dar trebuie sa ne asigure drepturile si libertatile,ceea ce in momentul actual se intampla.

Multi dintre noi suntem tentati sa credem ca libertatea in realitate nici nu exista,din cauza dependentelor.Dar,poate nu ne-am dat seama ca ele ne sunt benefice si ne conduc spre fericire.Nu este oare placut sa fii dependent de familie,de prieteni sau chiar si de un anumit obiect?Bineinteles ca este,deoarece nu ne-am nascut pentru a trai in singuratate,lipsiti de afectiune si lucruri,mai ales cand suntem intr-un secol in plina evolutie tehnologica si simtim din plin nevoia de a poseda lucruri nou aparute.Oamenii si cunoasterea tendintelor ne pot oferi multa incredere in noi insine,noi putem controla ceea ce se petrece in jurul nostru.Ca fiinte sociale,nici nu ne-am da seama de libertate si responsabilitate daca am trai intr-un continuu intuneric.